

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH, “YASHIL MAKON” - KELAJAK UCHUN SARMOYA

Abdurashidova Dilfuza Akmaljon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti MPL-AU-25-guruh 1-kurs talabasi

E-mail: dilfuzaabdurashidova3@gmail.com

Ilmiy rahbar: Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrası katta o‘qituvchisi

B.A.Tillayev

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19431679>

***Annotatsiya:** Maqolada bugungi kunda global miqyosda kuzatilayotgan ekologik muammolar, xususan, iqlim o‘zgarishi va tabiat ifloslanishining shahar hamda tumanlar ekotizimiga ta’siri tahlil qilingan. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan “Yashil makon” umummilliy loyihasining mazmun-mohiyati, uning hududlarni ko‘kalamzorlashtirish va aholi salomatligini saqlashdagi strategik ahamiyatiga to‘xtalib o‘tgan. Shuningdek, maqolada ekologik ahvolni yaxshilashda zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash va yosh avlodning ekologik madaniyatini yuksaltirish masalalari yoritilgan*

***Kalit so‘zlar:** ekologiya, atrof-muhit muhofazasi, Yashil makon, urbanizatsiya, ekologik madaniyat, iqlim o‘zgarishi, barqaror rivojlanish.*

***Abstract:** The article analyzes the impact of global environmental problems, in particular, climate change and pollution on the ecosystem of cities and districts. The essence of the national project "Green Space" implemented in Uzbekistan, its strategic importance in greening territories and maintaining public health, is discussed. The article also discusses the use of modern technologies in improving the ecological situation and raising the ecological culture of the younger generation.*

***Keywords:** ecology, environmental protection, Green Space, urbanization, ecological culture, climate change, sustainable development.*

***Аннотация:** В статье анализируется влияние глобальных экологических проблем, в частности, изменения климата и загрязнения окружающей среды, на экосистему городов и районов. Рассматривается сущность национального проекта «Зеленое пространство», реализуемого в Узбекистане, его стратегическое значение в озеленении территорий и поддержании общественного здоровья. В статье также обсуждается использование*

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

современных технологий для улучшения экологической ситуации и повышения экологической культуры молодого поколения.

Ключевые слова: экология, охрана окружающей среды, зеленое пространство, урбанизация, экологическая культура, изменение климата, устойчивое развитие.

Ona tabiat - umumiy uyimiz: Ekologik barqarorlik sari qadam Bugungi kunda insoniyat oldida turgan eng dolzarb masalalardan biri - bu ekologik muvozanatni saqlashdir. Iqlim o‘zgarishi, havo haroratining ko‘tarilishi va tabiiy resurslarning kamayishi bizdan faqat kuzatuvchi emas, balki faol himoyachi bo‘lishni talab qilmoqda. Urbanizatsiya jarayoni tezlashgani sayin, shaharlarda havoning ifloslanishi va "issiq orolcha" effekti yaqqol sezilmoqda. Sanoat korxonalarini va transport vositalaridan chiqayotgan tutunlar aholi salomatligiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Bu vaziyatni yaxshilash uchun quyidagi choralar hayotiy zaruratga aylandi: Yashil belbog‘lar yaratish: Shahar atrofida va ichida sanoat hududlarini aholi yashash joylaridan ajratuvchi daraxtzorlar barpo etish ko‘zda tutilgan.[1]

Atrof-muhitning holati bevosita inson salomatligi va jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini belgilaydi. Ekologik inqirozlar nafaqat tabiatga, balki insonning fiziologik va kognitiv rivojlanishiga ham ta’sir ko‘rsatadi albatta. Atrof-muhitning ozodaligi faqatgina sog‘liq uchun emas insonni kayfiyatiga ham ta’sir ko‘rsatadi va psixologiyasiga ta’sir qiladi.

Chiqindilarni boshqarish: “Nol chiqindi” (Zero Waste) tamoyili asosida chiqindilarni saralash va qayta ishlash tizimini tumanlar darajasida yo‘lga qo‘yish. “Yashil makon” - kelajak uchun sarmoya- barchamizga ma’lum ona ta’biat bizning hayotimizning yarmi hisoblanadi. O‘zbekiston Prezidenti tashabbusi bilan boshlangan “Yashil makon” umummilliy loyihasi shunchaki daraxt ekish kampaniyasi emas, balki xalqimizning tabiatga bo‘lgan munosabatini o‘zgartirgan strategik harakat hisoblanadi.[2] “Yashil makon” umummilliy loyihasi dasturlarida atrof muhit ob’ektlarini (havo, suv, yer, tuproq, yer qa’ri, bioxilma-xillik, qo‘riqlanadigan tabiiy hududlar) inson ta’siri hamda boshqa salbiy ta’sir qiluvchi omillardan saqlash va sifatini ta’minlash hamda, sanoat ishlab chiqarishi, urbanizatsiya ko‘lami keskin kengayishi va aholi punktlariga tushayotgan ekologik yukni kamaytirish mexanizmlarini takomillashtirish rejalari ishlab chiqilgan va amalga oshirilmoqda.

Shuni ta’kidlash lozimki, bu sohada xalqaro hamkorlik munosabatlarida ham davlatimiz faol qatnashadi. O‘zbekiston Respublikasi 1993-yil 18-mayda Ozon qatlamini muhofaza qilish to‘g‘risidagi Vena konvensiyasiga va Ozon qatlamini yemiruvchi moddalar bo‘yicha Monreal protokoliga qo‘shildi, O‘zbekiston 1993-yildan buyon BMTning Iqlim o‘zgarishi to‘g‘risidagi hadli konvensiyasining (N‘yu-York, 1992-yil may) a‘zosi hisoblanadi

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

Xalqaro darajada aholi hayot sifatini yaxshilash borasida qabul qilingan eng muhim xujjat - Birlashgan millatlar tashkilotining (BMT) 2015-yilda qabul qilingan “Barqaror rivojlanish maqsadlari” bo‘lib, ular butun dunyo aholisi duch kelayotgan asosiy muammolarni hal etishga qaratilgan 17 ta o‘zaro bog‘liq maqsaddan iborat.[3] O‘zbekistonda 2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar rejasi ishlanib, unda 16 ta milliy barqaror rivojlanish maqsadi, 125 ta vazifa belgilanib olindi. Milliy maqsadlardan iqlim o‘zgarishi va uning oqibatlariga qarshi kurash bo‘yicha tezkor choralarini qabul qilish, quruqlik ekotizimlarini himoyalash va tiklash, ulardan oqilona foydalanishga ko‘maklashish, o‘rmonlardan oqilona foydalanish, cho‘llanishga qarshi kurashish, erlarning emirilishini to‘xtatish va ortga qaytarish, bioxilma-xillikning yo‘qolib ketish jarayonini to‘xtatish vazifalari belgilandi.

Ekotizimlar va biologik xilma-xillik iqtisodiy rivojlanish va kambag‘allikni kamaytirish uchun muhim bo‘lgan asosiy tovar va xizmatlar asosida yotadi. Shu nuqtayi nazardan ekotizimlar va biologik xilma-xillikni barqaror boshqarish ilmiy, ekologik, ijtimoiy va rivojlanish masalalarida markaziy o‘rin tutadi.[4] Respublikada ekotizimlarni himoya qilish va tiklash, ko‘kalamzorlashtirish ishlarini jadallashtirish va yashil maydonlarni kengaytirish borasida “Yashil makon” umummilliy loyihasini amalga oshirilishi muhim qadam bo‘ldi. Ushbu loyiha doirasida yiliga 200 million tup daraxt va buta ko‘chatlarini ekish orqali shaharlardagi yashil maydonlarni amaldagi 8 foizdan 30 foizga oshirish reja qilingan. “Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida yiliga 200 million tup daraxt va buta ko‘chatlarini ekish, shu orqali shaharlardagi yashil maydonlarni hozirgi 8 foizdan 30 foizga oshirish rejalashtirilgan.

Hozirda barcha shahar va qishloqlarda daraxt ekish bo‘yicha keng ko‘lamda ish olib borilayotgani tahsinga sazovor. Shu bilan birga har yili kuz va bahor oylarida ekiladigan daraxtlar parvarishiga, ularning keyingi taqdiriga ham e‘tibor qaratilishi bu juda ham muhim hisoblanadi. Daraxtlarni ko‘p ekish, o‘zidan fitonsid modda ishlab chiqaruvchi archalarni ekib parvarish qilishimiz albatta, barchamizni sog‘lig‘imiz uchun ham jua foydalidir.

Ekalogiyani asrash barchamizning burchimiz, tabiatni muhofaza qilish, atrof-muhitni toza saqlash bu sog‘lig‘imiz uchun ham juda muhim hisoblanadi. Kelajak avlodlarimiz sog‘lom bo‘lishlari uchun ham ekalogiyani asrashimiz muhim. O‘zidan fitonsid ajratuvchi o‘simliklarni ko‘proq ekish va “Yashil makon” muhitini yanada ko‘paytirishimiz juda ham zarur albatta.

Mamlakatimizning ham bugungi kunda tabiatga bo‘lgan munosabati tubdan o‘zgardi. Atrof-muhit muhofozasi, insonlarda ekologik madaniyatning shakllanishi, tabiat go‘zalligini yanada oshirish borasidagi ishlari yanada rivojlanmoqda.. [5] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

Sh.M. Mirziyoyev raisligida 2021-yil 2-noyabrda o‘tkazilgan videoselektor yig‘ilishida belgilangan ustuvor vazifalardan kelib chiqib, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi tomonidan amalga oshiriladigan ishlarni samarali tashkil etildi.[6] “Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida hududlarda ko‘chat ekish, ko‘kalamzorlashtirish va obodonlashtirishga doir tadbirlarda faol ishtirok etish; mahalliy Kengashlar deputatlarini keng jalb etgan holda, “Yashil makon” umummilliy loyihasida belgilangan vazifalarning ijrosining ta’minlanishi holati yuzasidan ta’sirchan parlament va jamoatchilik nazoratini olib borish.

Atrof-muhitni muhofaza qilish - bu faqat davlatning ishi emas, balki har bir fuqaroning vijdoniy burchidir. "Yashil makon" loyihasi doirasida ekilgan bitta nihol ertaga katta bir bog‘ga, toza havoga va sog‘lom kelajakka aylanadi. Shahar va tumanlarimizni yashil makonga aylantirish o‘z qo‘limizda.

Foydalanilga adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "O‘zbekiston — 2030" strategiyasi to‘g‘risida. (Ekologik vaziyatni yaxshilash va "Yashil makon" loyihasini kengaytirish bandlari). Toshkent, 2023-yil.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "2030-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston Respublikasining Atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida"gi PF-5863-son Farmoni. 2019-yil 30-oktabr.

3. Mirziyoyev Sh.M. "Yashil makon" umummilliy loyihasi doirasidagi ustuvor vazifalarga bag‘ishlangan videoselektor majlisidagi nutqi. 2021-2024 yy.

4. Alibekov L.A. "Ekologiya va tabiatdan foydalanish". O‘quv qo‘llanma. Toshkent, "O‘zbekiston", 2020. - 240 b.

5. Ergashev A., Ergashev T. "Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish". Darslik.

8. DILFUZA, A. "THE IMPACT OF CRYPTOCURRENCIES ON THE GLOBAL ECONOMY." *EUROPEAN JOURNAL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND BUSINESS* *Учредители: AMO Publisher* 1.3 (2024): 201-205.